

مقدمه

در روابط میان کشورها، دنبال کردن و دستیابی به منافع ملی، مهم‌ترین گزاره تصمیم‌گیری است. یکی از رویکردهایی که می‌توان با آن به این منافع دست یافت، پیوندهای منطقه‌ای و حضور در سازمان‌های منطقه‌ای است. در مطالعات ژئوپلیتیک، منطقه‌گرایی و مباحث مرتبط با آن، همچون عناصر و عوامل پیونددهنده یک محیط سیاسی، نقش‌آفرینی یک منطقه ژئوپلیتیکی در عرصه جهانی و ... همواره یکی از مباحث مهم بوده است. عوامل ژئوپلیتیکی، از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر مناسبات سیاسی کشورها هستند. بعد از پایان جنگ سرد، عوامل ژئواکونومیکی نیز در مناسبات میان کشورها نقش زیاد و مهمی به خود گرفته‌اند. در دو دهه اخیر، عامل اصلی تعیین‌کننده در حوضه‌ی دریای خزر، متأثر از رقابتی بوده است که میان اروپا و آمریکا از یکسو و روسیه از سوی دیگر به وجود آمده و روسیه با داشتن بزرگ‌ترین ذخیره‌ی گازی متعارف در جهان، از مهم‌ترین صادرکنندگان گاز به بازارهای اروپایی است. لاجرم، با حضور ایران به عنوان دومین کشور از نظر داشتن ذخایر گازی در دنیا و موقعیت جغرافیایی — راهبردی آن بین بازارهای اروپایی و آسیایی، به شکل طبیعی ظرفیت رقابت بزرگی بین ایران و روسیه برای سهم‌های بازار در این مناطق وجود دارد. هم‌اکنون، روسیه زیرساخت‌های خطوط لوله‌ی گاز گسترده‌ای را داراست و در صادرات گاز به کشورهای اروپایی و آسیایی موفق است؛ به علاوه این کشور، به دنبال این است که به بازارهای صادرات گاز خود تنوع ببخشد تا امنیت تقاضا را افزایش دهد اما ایران (به دلیل تحریم‌ها و شرایط داخلی) در حال حاضر، فقط به کشورهای ترکیه،